

האם היה יוסף בן־מתתיהו (פלאביוס) בוגד בעמו?

מאת: נפתלי נאמן

אנו מביאים לקוראנו את דברי נפתלי נאמן על ספרו „בינו לבין עמי“ (טרם אשר ברש זיל להשייח, הוצאת „מסהיה“) אשר על טיבו עמדנו בגיליון עריש ש׳ עבר.

מכלל הדעות שהובעו על נושא זה למן שנת 67 לפנה״ס (היא שנת כניעתו של יוסף בן מתתיהו לרומאים) ועד לימינו אלה, גי' תן לראות ברור מניעים אמוציונאליים שהט' בינו רישומם על שיטוסם של בעלי הדעות הללו, וביחוד על מסקנותיהם הספקניות. הגורמים לנישה אמוציונאלית זו מובנים למדי, בעיקר כשנחשפים על רקע חקופתה, תקופת מאבקו של העם על עצם קיומו ה' פיו והרוחני – ימי הורבך בוח שני, וצמי' חיה הנצרות, ואף אם נתבונן בתקופה זו אחתונות דטרנספקטיבית במונוגורפיה היס' טורית שמעל ארועיה נסגר בהארץ זה או אחר (אם אמנם נסגר), הרי קיים עדיין בכל עצמתו קשר מחייה – נפשי עמוק בין אותה תקופה לבין חקופתנו אנו שעדונה גיונה לא במעט ממסכת ההתרחשויות בתקופה ה' היא.

מחון כך מובנת גם הנימה הסוערת המש' חמעת מדבריהם של רבים ממשני חקופה (הרי אין כמעט מלה גואי שלא הטיחה כל' פי יוסף בן מתתיהו) כמו כן מובנת שיטתם המזורה כהוכחה דבריהם (כחיו של יוסף בן מתתיהו הריהם טלוף ועיזה, פרט כמובן, לאותם פרקים שבהם אין המחבר מכסה על חולשותיו ומגרעותיו. באלה נאוזים הללו ב' צטרני ברול, מסתמכים עליהם כעל אמת על יונה, אקסיומה ממש שאין עוררים עליה). ברם, אם אמנם יש בדעתנו לבחון עיני גורלי זה מכל צדדיו, שימה עלינו להשתחרר במידת האפשר מכל דחף אמוציונאלי (ולפי חות לשאוף להגיע לידו בך), ונא תחבט מא' חנו דעתנו להרחיב חוג הסתכלותנו ולא להצ' סמנצם בהקצנת המעשה גופו אלא לברוק ול' חורר ולברוק את המניעים חנפשיים והאוב' ייקטיביים שהניעו את יוסף בן מתתיהו לי' הוג כפי שהג' ועוד נתחייב לעמוד על טיבה של אישיותו, כפי שכבר החלו לעשות זאת כמה ממשני ההיסטוריה בדרגו. הללו אינם מניזים לטורו עצמם בחריצת משפט מסקני, כשם שעשו זאת הרבים (אשר חריצת מש' פסם נובעת אולי מסערת הגשות עמוקת ר' כנה, אך לצערינו מתפיסה עיונית־איטלקטר' אליה שטח' עד מאד), אלה המעטים מטר' שני ההיסטוריה שלא נתפסו לאותה משטנות הכירו שלפניהם גידון אדם בעל אישיות גור' לה ורבת גוניהם אשר כל גישה פשטנית מ' עין זו עשויה לעוות את הדין. אמנם אין באישותו הגדולה כדי להצדיק מעשה בגידה (אם אמנם בגד) אך יש בה לפחות כדי ל' עוררנו לחקירה רצינית יותר של המניעים, אם כך ואם כך, מוכן שכבואת מעשהו של יוסף בן מתתיהו השתקף בראי הוררות בצורות שונות אם נתבונן בה מנוויות ר' איה שונות. (דומה שאין להמנע מכך אם היסטוריה כמיסת סדום החואמת לדעות תור' שחיות מאובנות), ומכך שכל עוד לא נס' ריח עצמנו לווו ממקומנו כדי לצפית אל המרחב ההיסטורי (ומכאן אף אל העתיד) גם מנקודת הנפית אחרת מזו שאנו מוכ' רגים אליה זה רבות בשנים, הרי שאין לצ' שות להרחבת מ'ג ראינו.

האמנם אין קריטריון אחר לכחינה טיבו וערכו של אדם אלא קריטריון חברתי־לאומי זה? התשובה לשאלה זו הויה מן הסתם מסקנית וטוטאלית לגבי אלה שהעלו את ה' מדינה לדרגת ות, כי לגבי קנאות דתית מסתמחות כל הטענות (ונראה שיש מי ה' מעונין לטעח קנאות מפין זה ולא דוקא חוגים דתיים, אלא אלה היוועים ערכו של איש צבא קנאי).

כדי להחכם עד כמה מסיקוס רבים מחכמי הדורות להשתמש באמת־מידה חברתית זה כדי למוד בו את הפרט, אין צורך להרחיק לכת עד אל הקיצוניים שכתגו הדעות (כמו שופ' נהאור או גינשה) אלא די לפנות אל הוגה דעות הקרוב יותר ללכת של היהדות – ה' רמביי'ם. (כמהרה נוכח שהוא לא נפל מהם כקיצוניות דעותיו, אלא שרבים בינו יתו בודאי נכונים יותר, נכונות נפשיה, להטות אוון לבריו).

הרמבי'ם מדבר בלשון שאינה משתמעת ל' שני מניע על המועט המובחר „בעלי השכל הנקנה“, ועיקר חבליחו של האדם צריכה לה' ית זו: הוצאת השכל מן הכוח אל הפועל. אלא שמעטים בלבד עשויים להגיע לידו כך, ולכן חובתה של החברה לסייע לאלה המעי' טים להגיע לתעודתם, כי רק בכך ערכה. וכך אומר הרמבי'ם: „על כן נמצאו שאר בני אדם לתקן אלו המעשים הצריכים אליהם במדינה, כדי שימא' החכם צרכו מוזמן ר' חזיה החכמה מצויה, והמבה השניה במציאות מו שאין בו חכמה, מפני שאנשי החכמה הם מועטים מאד, ועל כך גברא ההוון עשותו זבורה לחכמים שלא יתו שוממי'י“ (ההרג' שה של ג.ג.) אם נקבל דעה זו או שלא נקבלה (וברור שעל פי הלך מחשבה זה תש' חקף אחרת לגמרי בבואת מעשהו של יוסף בן־מתתיהו) – לא יזיק, מכל מקום, לצרפה למערכת הערכים החברתיים שלנו, ואפשר שמתוך שתיא המצא בתודעתנו תתקפה מא' ליה אותה קנאות שעל חשבונה יכול המין האנושי לזקוף כמיות לא מכוטלות של דם, שהוקו מרמו.